

Je slovenský posunkový jazyk závislý na slovenskom hovorenom jazyku? Nie!

Najprv musíme povedať, aký je rozdiel medzi posunkovou rečou, slovenským posunkovým jazykom a posunkovanou slovenčinou. Posunkovou rečou ako súborný názov sa rozumie slovenský posunkový jazyk (SPJ) a posunkovaná slovenčina. Rozdiel medzi SPJ a posunkovanou slovenčinou je veľký.

Posunkový jazyk má vlastnú gramatiku, ktorá nie je závislá na gramatike žiadneho hovoreného jazyka a má svoju posunkovú zásobu. To znamená, že SPJ nie je vôbec závislý na slovenskom jazyku. Posunkový jazyk má inú stavbu viet, iný slovosled a je založený na posunkoch zo slovníka SPJ a na nemanuálnych prvkoch jazyka (mimika, pohyby a poloha hlavy a hornej časti trupu).

Posunkovaná slovenčina, niekedy sa jej hovorí posunkovaný jazyk, nie je posunkový jazyk. Posunkovaná slovenčina je umelý jazykový systém vytvorený počujúcimi, ktorý sa snaží s nepočujúcimi dohovoriť. Je závislý na hovorenom jazyku, kedy sa ku každému slovenskému slovu priraduje posunok.

Posunkovaná slovenčina prijíma alebo kopíruje slovosled, gramatiku slovenčiny a len si požičiava posunky zo slovníka SPJ. To znamená, že posunkovaná slovenčina sa snaží zviditeľniť slovník a gramatiku hovoreného slovenského jazyka. Posunkovaná slovenčina nemá svoju vlastnú gramatiku.

Môžeme uviesť príklady viet medzi posunkovanou slovenčinou a SPJ. Pri posunkovanej slovenčine nepočujúci ťažko pochopia význam viet, je to pre nich cudzí jazyk. Vety treba pre nich preložiť do SPJ. Napríklad:

Posunkovaná slovenčina	Slovenský posunkový jazyk
KDE BÝVAŠ?	BÝVAŤ + TY + KDE? alebo TY + BÝVAŤ + KDE?
AKO SA MÁŠ?	AKO_SA_MÁŠ? (simultánnosť - osoba v PJ dokáže vyjadriť naraz dve a viac informácií)
ŠKOLA UŽ BEŽÍ.	ŠKOLA + UŽ + OTVORENÁ.
ZELENALA SA TRÁVA	TRÁVA + UŽ + RASTIE + ZELENÁ.
VÍNO PIJEŠ, NEPIJEŠ, ZO SVETA ZÍDEŠ.	VÍNO + TY + PIŤ + NEPIŤ + ROVNAKO + ZOMRIEŤ.

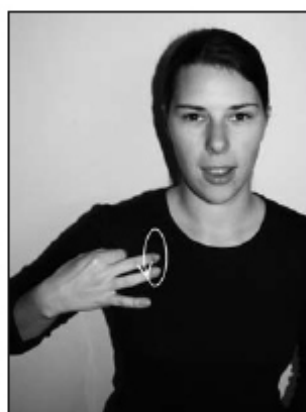
Príklad vety AKO SA MÁŠ? v posunkovanej slovenčine:



AKO



SA

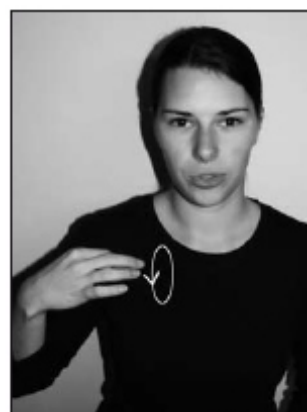


MÁŠ



?

Príklad vety AKO SA MÁŠ? v slovenskom posunkovom jazyku:



AKO SA MÁŠ?

OKIENKO POSUNKOVÉHO JAZYKA

Pre ľahšie pochopenie rozdielu medzi posunkovanou slovenčinou a SPJ môžeme uviesť iné príklady viet z anglického jazyka pre porovnanie rozdielov medzi slovenským jazykom, posunkovanou slovenčinou a SPJ:

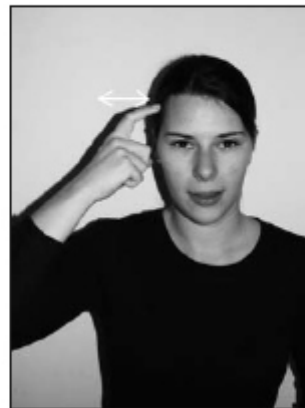
Anglický jazyk	Posunkovaná slovenčina	Slovenský jazyk	Slovenský posunkový jazyk
How are you?	AKO + SI + TY?	Ako sa máš?	AKO_SA_MÁŠ?
I am 25.	JA + SOM + 25.	Mám 25 rokov.	25 + ROKOV + MÁM
Can you tell me your name?	MÔŽETE + VY + POVEDAŤ + MNE + VAŠE + MENO?	Smiem vedieť vaše meno?	MENO + TVOJE + MÔŤ + DAŤ? (MENO + TVOJE + VEDIET + JA?)
No open fire	NIE + OTVORIŤ + OHĚŇ	Zákaz manipulácie s otvoreným ohňom	OHĚŇ + ZÁKAZ + HRAŤ SA

V tabuľke sme si všimli, že keby sme zámerne preložili vety z anglického jazyka podľa jednotlivých uvedených slov do slovenčiny, výsledok preloženia by bol nezrozumiteľný, nepochopený obsah vety. Pri takej situácii sa často tlmočí či posunkuje zo slovenského jazyka do posunkov, výsledok preloženia z jedného prirodzeného jazyka do umelého jazyka je pre nepočujúcich bezvýznamný, či málo významný. Pri preložení sa má prihliadať na prirodzený jazyk nepočujúcich, čiže slovenský posunkový jazyk.

Uvádžame príklad jednej vety **SMIEM VEDIET VAŠE MENO?** v posunkovanej slovenčine:



SMIEM



VEDIET



VAŠE



MENO



?

OKIENKO POSUNKOVÉHO JAZYKA

Příklad jednej vety SMIEM VEDIETĚ VAŠE MENO? v SPJ:



MENO



TVOJE

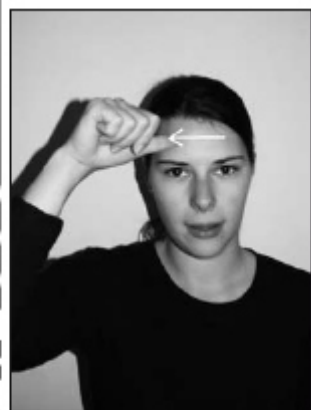


MÔŤ



DAŤ

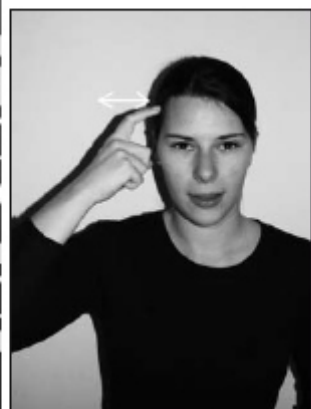
Příklad druhej vety SMIEM VEDIETĚ VAŠE MENO? v SPJ:



MENO



TVOJE



VEDIETĚ



JA?

U tmočníkov, pedagógov, lektorov kurzu a iných sme boli svedkom, že pri takých slovách ako sú napríklad: „svätá pravda“, „kľúčové body“, „kostra vety“, „nekonečná láska“, tmočili, či preložili doslova zo slovenského jazyka do posunkovanej slovenčiny. Tieto slová však mali iný význam. Pri slovách „svätá pravda“ sa má tmočiť či preložiť do SPJ ako „PRAVDA + SKUTOČNÁ“ alebo „PRAVDA + 100%“, pri slovách „kľúčové body“ do SPJ ako „BODY + HLAVNÉ“, či pri slovách „kostra vety“ do SPJ ako „VETA + ZÁKLAD“, či pri slovách „nekonečná láska“ do SPJ ako „LÁSKA + TRVALÁ“.

Slovenský jazyk má voľný slovosled, v ňom nie je pravidlo pevne daného poradia jednotlivých vetných členov (podmet, prísudok, predmet,...) za sebou (alebo ich ohýbanie umožňuje dostatočne vyjadriť vzťahy medzi nimi). V Posunkovom jazyku sa poradie posunkov v posunkovej vete riadi pevnými pravidlami.

Tieto pravidlá je možné charakterizovať anglickým termínom *topic comment*. To znamená, že na začiatku vety nájdeme *topic*, t.j. téma vety, to, o čom sa bude hovoriť (napr. dievka), a to bude nasledované *comment*, komentárom teda tým, čo o téme chceme povedať (napr. sedela v električke, bola krásna, čítala knihu) (Servusová, 2008, s. 48).

Toto poradie vetných členov vidíme často v prejavoch rodných posunkujúcich, nikdy ho ale nestretávame v prejavoch ovplyvnených slovenčinou (napr. v posunkovanej slovenčine). Práve v slovoslede sa prejav v slovenskom posunkovom jazyku a v posunkovanej slovenčine radikálne líši (samozrejme pravdaže nielen v ňom). Vzniknutú vetu z príkladných vetných členov je možné potom prepísať poradím slovenských slov takto: DIEVKA + KRÁSNA + ELEKTRÍČKA + SEDIETĚ + KNIHA + ČÍTAŤ (Servusová, 2008, s. 48-49).

Z toho dôvodu je jasné, že drvivá väčšina nepočujúcich, ktorá používa slovenský posunkový jazyk, nerozumie, keď niekto používa pri komunikácii posunky podľa gramatiky hovoreného jazyka a nepoužíva také posunky, aké by mali byť. Potom to pre ňu nie je prirodzený jazyk ale cudzí jazyk.

Zároveň by sa nemal vôbec používať pojem posunková reč, keď nevieme, o akú formu komunikácie sa presne jedná, a ktorá forma je vhodná pre nepočujúcich, pre nedoslýchavých, pre ohluchnutých a osoby s kochleárnym implantátom. Niekomu viac vyhovuje slovenský posunkový jazyk a niekomu zas posunkovaná slovenčina.

Zdroj:

1. SERVUSOVÁ, J. *Kontrastivní lingvistika – český jazyk x český znakový jazyk*. Praha : ČKTZJ, 2008. ISBN 978-80-87218-30-3.

2. VOJTECHOVSKÝ, R. *Čo by mal vedieť tmočník slovenského posunkového jazyka z pohľadu nepočujúcej mladšej generácie?* Nepublikovaná prednáška. Nové Zámky, 2008.

Roman Vojtechovský